

VORMSI ÕORMSÖ

Rahulikke jõule!

Armas Vormsi rahvas! Eelmisest olavipäevast on juba mitu kuud möödas ja järgmise olavipäevani on tubli pool aastat aega. Mälestused veerandsajast olavipäevast, mida oleme taastatud kirikus pühitsenud, soojendavad südant. Vormsi jaoks ongi aasta teljeks olavipäev. See on väga ilus. Oleks vaid igal vallal, kogukonnal ja kogudusel niisugune märgiline päev, mis ületab kohaliku kõlapinna ja kajab üle terve riigi. Pühast Olavist sai inimeste poolt sügavalt armastatud mees. Oma vaadetega meeldis ta paljudele. Ta oli nii talupoegade kui mere-
meeste kaitsepühak, reisivate ja rändavate kaupmeeste ning linnaelanike, monarhide ja vaesuse vastu võitleja kaitsja.

Minu jõulusooviks on – rahulikke jõule. Õiges rütmis elades oleme õnnelikud. Mis võib meid siis takistada õiget jõulurahu tunda? Vähest on see liigne muretsimine maiste asjade pärast. Hea on sättida kõik ettevalmistused nii, et saaks tunda õiget jõulurahu.

Armas Vormsi rahvas! Soovin teile – igasse kodusse, kogudusse, kooli, vallamajja ja asutusse imelist jõulurahu, et me võiksime olla ürgse jõuluvalguse kandjad. Kajagu jõulukellade heli ka nendele, kellel on muret, kurbust, lootusetust ja leina. Tänapäeval, nii nagu muistegi vajab inimene valgust, soojust ja armastust. Jõulukellad kutsuvad ka teid kõiki jõulukirikusse.

Jõulurahu soovides

Tiit Salumäe,
piiskop

**Vormsi Vallavolikogu ja Vormsi Vallavalitsus
soovivad kõigile rahulikku jõuluaega,
tujuküllast aastavahetust ja head uut aastat!**

Vallavanema veerg

TANEL VIKS

Areng ja edasiliikumine on vajalikud nii Vormsil kui mujal ning kõikides eluvaldkondades. Aga areng ei saa olla asi iseneses ning ei saa toimuda olemasolevat kahjustades või hävitades. Seda eriti väikesaarel nagu Vormsi.

Väikesaart peab tunnetama. Ainult *excel*-tabeliga pole siin midagi teha, vaja on ka mõistmist ning seostest arusaamist. Misinganes tegevus tuleks taandada sellele, et saarel oleks aastaring-selt elu – oleks lapsi, kes lähevad lasteaeda ning kooli. Meil on ju Eestis hoiatav näide väikesaare näol, mille väljasuremine ja jätkusuutmatuse on tänaseks paraku pöördumatu. Jutt on Piirissaarest. Ma pole veel õnneks kohanud inimest, kelle unistuses oleks Vormsi pelgalt suvitajate saar. See, et Vormsi säilitaks oma oma-näolisuse ning jätkusuutlikkuse on kõigi, sealhulgas ka Vormsil suvitavate inimeste huvides ja selle eesmärgi nimel peavad ka nemed panustama. Jutt ei ole ainult maksutulust vaid näiteks mõistmisest, et turism oma kohati mõningate ebamugavate külgedega suvitajate jaoks on saarerahvale ellujäämiseks kriitilise tähtsusega.

Järgnevalt püüan arutleda teemal, kuidas ja kas on võimalik teenida Vormsil väärikas sissetulek selleks, et siin saarel ka päriselt elada. Neid, kes suudavad teenida piisavalt vaid ühe asjaga tegeledes, on väga vähe. Neid küll on ja nad on väga tublid, kuid valdav osa inimestest peavad oma sissetulekut kokku panema nagu *puzzlet*. Tükike ettevõtlusest, tükike avalikust sektorist. Või mitu erinevat väikest tükki ettevõtlusest. Kusjuures tulemus ja piisav sissetulek tekib nende erinevate väikeste tükide summana. Kõrvaltvaatajale võib üks *puzzle*-tükk tunduda ebaoluline ja väike, kuid kui see ära võtta, siis pilti kokku ei saa. Turutõrke situatsioonis, nagu Vormsi on, ei ole puudujäävat sissetulekut üldjuhul võimalik kompenseerida keskenduses teise *puzzle*-tüki kasvatamisele. See lihtsalt ei kasva alati. Julgen ka omast kogemusest väita, et kivist on võimalik vett välja pigistada ainult teatud piirini. Teisiti öeldes, tähtsad on seosed ja mõistmine, kas ning kui oluline mingi tegevus ja sellest saadav sissetulek ühele või teisele perele on ning kui üks *puzzle*-tükk kaob võib olla tagajärjeks juba siin elava ja toimetava pere lahkumine saarelt.

Julgen väita, et traditsiooniline liberaalne majandusmudel väikesaarel ei toimi ja konkurents ei ole siin alati mitte edasiviiv vaid elu väljasuretav jõud. Uutel inimestel on end saarega siduda keeruline ja ebamõistlikult kallis. Need aga, kellele see on majanduslikult jõukohane, ei kipu jälle saarele elama jääma. Küll aga võivad nad hakata tegelema hobiäri mõistmata seda, et selline tegevus *just for fun*, millele neil on isegi võimalik peale maksta, võib tähendada kellelegi ühe eluks vajalikust *puzzle*-tükest ilmajäämist. Saarelt saadav sissetulek ei ole hobiäri tegevatele ettevõtjatele oluline, see tuleb mujalt. Samas ei tohi hobiäritegevust segamini ajada lihtsalt hobiga ehk kui inimene teeb midagi, mis talle lõbu pakub, aga mis ei mõjuta negatiivselt teiste ettevõtet.

Küll aga on igati tervitatav, kui keegi loob saarel midagi uut, mis läbi tekkiva sünergia tekitab uue kvaliteedi. Äratundmine, kas tegemist on kogukonda rikastava või kedagi kahjustava tegevusega, ei pruugi olla alati üheselt arusaadav. Üldjuhul on nõu-märgiga äri millegi kopeerimine või ligilähedane tegevus. Aga seda ka mitte alati. Näiteks kui Vormsile tekib juurde kvaliteet-seid ja kaasaja nõuetele vastavaid väikemajutusi, siis on see ainult tervitatav. Läbi selle on võimalik saarel viibida maksujõulisel turistil, kes omakorda on siin nõus kulutama kaupadele ja teenustele ehk siis läbi tema viibimise saarel võivad ka teised ettevõtjad. Samas mingi suurem SPA-laadne majutusettevõtte mõjaks saarele pigem hävitavalt. Esiteks on väikesaarel teatud piir, kustmaalt turistidevoog ületab vastuvõtlukuse piiri ning teiseks suretaks selline domineeriv ettevõtte välja pereettevõtteid, mis on maa sool ja millel elu saarel püsib.

Nii et probleemistik on päris kirju. Paradoksina olen mina jõudnud järeldusele, et investor kelle järgi alati kõik suuremad ja väiksemad KOV-id öhkavad võib Vormsi jaoks olla pigem kahjulik ning taas ei ole see väide ühene. Kui tuleb keegi, kes käivitab näiteks keskkonnasõbraliku väiketootmise alal, mida Vormsil ei ole, võib see olla vägagi positiivse märgiga.

Seega oleks minu sõnum kõikidele ettevõtjatele – enne, kui midagi teed, mõtle tõsiselt järgi, kuidas mõjutab su tegevus elu võimalikkust Vormsil. Püüa seda saart ja tema elanikke mõista ning tunnetada.

Jõulurahu ning mõistmist kõigile, nautige vaikset aega oma perede keskel!

Vormsi tulevik

NEEME SUUR
Lääne maavanem

Haldusreformi hõng on õhus olnud juba pikki aastaid. Eesti otsib võimalusi, kuidas olla tublim ja targem ja tugevam, seda nii sissepoole, kui ka väljapoole. Suurematest ja tugevamate omavalitsustest loodetakse just sisemist tugevust juurde tulemas. Haldusreformi kontseptsiooni kohaselt ei peaks ühes omavalitsuses elama vähem kui 5000 inimest.

Väikesaarte peale aga vaadatakse teistsuguse pilguga. Väikesaarte omaette olemine on nii palju tunnustatud, et neile ei ole ette seatud liitumise kohustust, vaid on antud võimalus ise endale oma tee valida.

Vormsi valla volikogu ja saare rahvas peavad nüüd otsustama, kuidas edasi. Kas

28. novembril toimunud kodanikupäeva meenus. Foto: Meeme Veisson

omaette vallana või siis koos teistega. Omaette olemisel on omad võlud. Võimalik on omaenese häid lahendusi välja töötada, olgu siis saarelt pärit õppurite või siis saare ettevõtjate toetamise näol.

Väikesaare eristaatus annab nii mõnegi privileegi ja soodustuse valitsusega suht-

lemisel ja seda eelist ei tohiks mitte ka käest lasta. Kui väikesaar omaette on, siis ehk nii mõnigi linnaelanik kirjutab ennast valda sisse ja valla tulubaas saab jällegi täiendust.

Teisalt jälle, osavallana suurema omavalitsuse koosseisus võib tulevik kindlam olla. Valla ellujäämine ei to-

hiks ju niiväga sõltuda üksikute inimeste otsusest, kas olla valda sissekirjutatud või mitte.

Suuremal omavalitsusel on kindlam toimetamine. Väikesaare staatus jääb ju alles, suurema valla eelarve aga võimaldab vajalikud investeeringud ilma suurema sõja ja pikema ootamiseta

ära teha ning puuduolevaid teenuseid saarerahvale ka kohapeal pakkuda.

Praegu on õige aeg oma mõtteid seada. Järgmise aasta lõpuks peab kõigil omavalitsustel oma tee selge olema. Vormsi tee ja tulevik on aga rahva enda kättes. Kas aga üksi või üheskoos, selles on küsimus.

Vormsi lasteaia mudilaste mõtteid lapsepõlvest ja jõuludest

MIS ON LAPSEPÕLV?

Emme on lapsepõlv. Käin juba lasteaia, ei ole väike ma – see on lapsepõlv! Lapsepõlv on see, et sa oled hea laps. Kui sa oled väikene ja näiteks see laps võib olla nutikas. Kus lapsed on tulnud ja toredaks saanud. Kui sa oled väike.

MIS ON JÕULUD?

Andmise aeg, et ei ole saamise aeg, vaid teistele andmise aeg. Jõulud on see, et tulevad päkapikud ja jõuluvana. Jõulud on selline asi, kui jõuluvana toob sulle kingitusi. See on see, et lumi on maas ja jõuluvana toob kinke.

KES ON JÕULUVANA JA KUIDAS TA VÄLJA NÄEB?

See on üks taat, tal on punased riided ja valge habe. Jõuluvana on see, kes toob lastele ja suurtele asju, aga rohkem väikestele. Tal on punast värvi riietus. Üks mees, nagu naljakas mees. Tal on naljakas habe, punased riided, naljakat värvi tutike. Jõuluvana on äkki kingituse tooja. Tal on punased riided, valge habe, punane müts ja valge tutike. Suur, tal on punased riided ja punane müts, tal on valge äär ja valge habe. Jõuluvana on selline, kes toob kingitusi ja tuleb Põhjamaalt. Välja näeb nagu päkapikud, punane riie, must vöö, mustad jalanõud. Kummikute sääred on valged. Ees on valge habe.

KES ON PÄKAPIKK? KUIDAS TA VÄLJA NÄEB? KUS TA ELAB?

Ta on üks luuremehike, kes paneb sussi sisse komme (kui on hea laps). Tal on punased riided. Ta on hästi väike ja hästi kiire, aga tal ei ole habet. Elab Põhjamaal. Päkapikk on selline tegelane, kes toob headele lastele kommi, pahadele ei too midagi. Päkapikk näeb välja nagu jõuluvana, aga tal pole vööd, tal on müts valge tutiga. Ta on hästi hea. Elab seal, kus jõuluvana. Päkapikk on mütsiga ja tutiga. Ta annab lastele mänguasju ja ma arvan, et sööki ka veel. Ma ei tea, milline ta on, ma pole teda näinud. Ma tean, kus ta elab – Maileeni kodu lähedal. Päkapikk on see, kes kommi toob. Ma ei teagi, kus ta elab. Ma pole päkapikke näinudki. Ta elab oma kodus, ma olen nende majasid näinud. Väike, ka punaste riietega, tal on ka ääred valged, habe ka veel valge. Elab väikeses majas metsas.

MIDA SOOVIKSID JÕULUVANALE?

Et tema saaks ka kingitusi. Soovin talle aitäh ja teen musi ka. Palju head, rõõmu ja armastust! Üki-kaki-kommi-nommi ... Head! Et ta saaks kõikide kingitustega kohale, ei unustaks ära. Et tal läheks hästi!

• Volikogu võttis 23. novembri istungil vastu Vormsi Lasteaed-Põhikooli uue põhimääruse, kinnitas 2015. aasta eelarve muudatused ja määras 2015. aasta majandusaruande auditeerijaks AMC Audit OÜ. Võeti vastu Sviby külas kt nr 90701:003:0069 detailplaneeringu algatamisest keeldumise otsus ning Borby rannaala detailplaneering. Detailplaneeringu vastuvõtmisele järgneb avalik väljapanek, kus igapäev, kellel on huvi, saab planeeringu

Volikogu ja vallavalitsuse tegemistest

kohta veel täiendavaid ettepanekuid teha. Arutati valla hoonete küttesüsteemide tuleviku üle, millised variandid on kõige tulemuslikumad ja leiti, et see teema vajab põhjalikumat ülevaatamist.

• Jätkuvalt on käimas Vormsi jaoks oluline valla üldplaneeringu põhisuundade ja juhtotstarbe ning ehitustingimuste täpsustamise teemaplaneeringu koostamine. Teemaplaneeringu materjalid on saadaval kodulehel, vaadake, avaldage arvamust ja tehke ettepanekuid.

• Vallavalitsus kaalus pikalt ja põhjalikult Hullu kaupluse rendile andmise küsimust,

kõiki poolt ja vastuargumente ning langetas lõpuks otsuse sõlmida uueks perioodiks rendileping praeguse rentnikuga. Ei jätkata kehtiva lepinguga, vaid lähtudes avalikust huvist tehakse uues lepingus kaubandustegevuse parandamiseks mitmeid olulisi muudatusi, mille kokkuleppimiseks läbirääkimised juba käivad.

• Anti välja ehitusload Borby külas Palksaare katastriüksusele 90701:001:0710 elamu ja abihoonde ehituseks ning Hullu küla Allika matkaraja rekonstrueerimiseks ja otsustati Suuremõisa külas asuva 7,21 ha suu-

ruse Metsa katastriüksuse 90701:002:0121 jagamine.

• Vallavalitsus arutas jätkuvalt jäätmeveo teenustasude maksimist ja võlgade sissenõudmist. Vallavalitsus on seisukohal, et kõik jäätmevaldajad peavad täitma seadusest tulenevat kohustust ning jäätmeveo eest tasuma. Seni on teinud vallavalitsus kõik, et hoida jäätmeveo teenustasu võimalikult madal ja seda ei ole tõstetud juba rohkem kui viis aastat. Maksekäsu kiirmenetlus on alustatud viie võlgniku vastu. Kahe vastu on esitatud hagi kohtusse. Täna- seks on saabunud ka esimese kohtuotsus ja OÜ Vävars

peab tasuma kõik maksmata jäätmeveo teenustasu arved, millele lisanduvad ka seadusest tulenevad viivised.

• Siinkohal palume oma arved üle vaadata ja tasuda. Kui te ei tea, kas teil on tasumata arveid, siis küsige julgelt meie raamatupidajalt e-posti aadressil raamatupidamine@vormsi.ee. Vormsi elanike jäätmeveo teenustasu maksimist toetatakse 2/3 ulatuses valla eelarvest, kuid seda ainult juhul, kui arve saaja ei ole 1. jaanuari seisuga vallavalitsusele võlg. Jälgige valla kodulehte aadressil www.vormsi.ee, kus avaldatakse teated ja uudised.

Lapsepõlv ja jõuluaeg

JANA KOKK

Lapsepõlv ja jõuluaeg on imelised ajad, üks inimese elukaases, teine aastaringis. Nii lapsepõlve kui ka jõulude ühiseks nimetajaks on kodu, pere, andmine, hoolimine, koos rõõmustamine ja seegi, et see ilus aeg on väga lühike.

Erinevus aga seisneb faktis, et lapsepõlv on üks ja ainuke, kus hiljem enam midagi muuta ei saa. Seevastu jõulud tulevad meie juurde igal aastal uuesti ja uuesti, andes meile võimaluse täita varem täitumata unistusi, soovide, midagi muuta, saada paremaks, hoolivamaks, targemaks.

Me elame kiirelt muutuvast, rutakas ja närvilises ajast, kus meid kimbutab krooniline ajanappus ning stress. Selles igapäeva virrvarris möödub ootamatult

kiirelt (muretu) lapsepõlv, pühad – ikka kiirustades ja muretsedes, mis vähendab meie võimet hetke nautida, aega maha võtta, enese sisse vaadata ja endaga aru pidada.

Vägisi meenub paralleel Jan Uuspõllu monoetendusega «Brüsseli kapsas», mis peegeldab üsnagi värvikalt, kuid tabavalt eestlase põhi- olemust – elukestvat muretsemist. Kui lapsedki lõpuks «muretsedud», algab see tõeline muretsemine, aga küllap teavad seda kõik vanemad omast käest. Kas tõesti ilma muretsemata ei saa? Aitab see meil endil ja meie lastel end paremini tunda? Vaevalt.

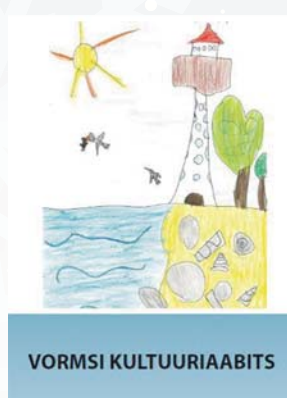
Ükski inimene ei saa ise mõjutada oma lapsepõlve, kuid meie, täiskasvanute ja lähedaste võimused on kindlustada tänastele lastele meelde jääv ja õnnelik lapsepõlv, mida jääksid meenuta-

ma helged mälestused, olgu need jõulupühad, sünnipäevad või mis iganes toredad sündmused.

Mida vajab väike inimene õnnelikuks lapsepõlveks ja edaspidises elus hakkama saamiseks? Kui hästi järele mõelda, siis ei midagi üleloomulikku, eelkõige palju armastust, parajalt tunnustust, eduelamust, lähedaste olemas olemist.

Tarbimisühiskonna trenditooted ja brandid on siin teisejärgulised. Lisaks saab üks terve pisike põngerjas juba sündides kaasa tahtmise maailma avastada, uurida, katsetada, iseseisvuda, liikuda, rääkida, küsida, vaielda, laulda, tantsida, joonistada, mängida, mängida ja veel kord mängida ning täiskasvanuid aeg-ajalt proovile panna.

See panebki aluse lapse

Äsjailmunud Vormsi Kultuuriaabitsa esikaas

kehalisele, vaimsele, hingelisele ja sotsiaalsele arengule, mis on võrdset tähtsust saavutamaks valmisolekut järgmiseks eluetapiks. See on samm edasi, mil laps on valmis õppimiseks, eluks vajalike teadmiste ja kogemuste omandamiseks, et täiskasvanuelus liigselt muretsemata, võimalikult stressivabalt,

terve vaimuga järgmisi arenguülesandeid ning elurolle täitma asuda.

Vormsi laste üheks käega katsutavaks mälestuseks saarel veedetud lapsepõlvest jääb lasteaia valminud teema-aabits. Justkui jõulukinkiks valmis selle aasta lõpuks Vormsi kultuuriaabits, mis sai teoks kahe vahva tüdruku Getrud Kõiveeri ja Emma Arabella Jõgeva kaasabil. Tahaks loota, et Kodukoha aabitsa, Vormsi keskkonnaaabitsa, Vormsi metsa-aabitsa ja Terviseaabitse kõrval ei rõõmusta uus aabits mitte ainult Vormsi lapsi, vaid kõiki vormsilasi ehk isegi Vormsi külalisi.

Suur tänu MTÜ Läänerannikule ja Eestirootslaste Kultuuriomavalitsusele aabitsaprojekti toetamise eest!

Imelist jõuluaega ja palju rõõmu uueks aastaks!

Läänemaa tunnustas maakonna tublisid

ELLE PALMPUU

Esimest korda korraldati maakonnas üks ühine tunnustamisüritus Uuemõisa lossis, kus lilli ja tänukirju jagati nii tublidele noorsoo- ja sotsiaaltöötajatele, kui ka kuulutati välja sädeinimesed ja anti üle aasta isa tiitel. Enamus tänavusi tiitleid läks Lihulasse, kuid uhked võime olla, et ka meie väiksel saarel on väga tublisid, kes leidsid tunnustust.

Läänemaa sädeinimese tiitli sai 11 inimest, nende seas ka ettevõtlik Vormsi naine Ege Kanarbik. Ege on saare naine, kes on andnud oma panuse nii MTÜ-de tegevustesse

kodanikuna ja ettevõtjana. Tänu Ege perele osales Vormsi üle-eestilisel avatud talude päeval. Nende tehnikapark ja liigirohke loomapere on aukartustäratav. Lisaks veistele peetakse veel hobuseid, ponisid, minilambaid, siidikanu, parte ja minijäneseid.

Avatud talude päeval jäi külastajate arv umbes 200 kanti, neist 25 oli umbes neid, keda pererahvas teadis, aga ülejäänud olid mandrilt ja kaugemaltki (Taanist, Rootsi ja Saksamaalt). Kuna külastajaid oli palju ja huvi suur, korraldi olavipäevade ajal avatud talu päeva uuesti. Eget ei jäta külmaks saare elu-olu, tänu temale naudime saarel

juuksuriteenust. Ta ei pea paljaks oma tegemiste ja suure pere kõrvalt üritustel kaasa löüa. Küll teeb lasteaialastele üritusi ja korraldab ponisõitu või tutvustab oma talu «mini-loomaaeda».

«Parim noor 2015» tiitlile kandideeris säsarsilmne Vormsi neu Kaisa Valm, ta ei pälvinud küll tiitlit, kuid leidis äramärkimist.

Kaisa on aktiivne Vormsi noor, kes õpib Läänemaa Ühisgümnaasiumi XI klassis. Tubli õppuri, eduka sportlase ja aktiivse tegutsemise tõttu sai temast maikuu Vormsi uue reisiparvlaeva Ormsö ristiema. Kaisa rõõmsameelne foto tervitab uuel laeval kõiki, kes saarele sõidavad.

Kaisa hindab kõrgelt rannarootsi kultuuri ja tutvustab meeleldi omavalmistatud Vormsi rahvarõivaid.

Ta osaleb Haapsalu jook-suklubi Tempo treeningutel ja on 2015. aastal saavutanud silmapaistvaid tulemusi.

Lisaks on ta ka tervislike eluviiside propageerija noorte hulgas. Selleks kirjutas Kaisa tänavu Tervise Arengu Instituudile projekti «Terviseretk Haapsalu – Vormsi – Haapsalu», et järgmisel suvel tutvustada oma koolikaaslastele põnevast Vormsi saart, et siinses rahulikus keskkonnas õpilaste koostööoskust parandada ja liikumishajumusi kujundada ning vaba aega oskuslikult kasutada.

Säsarsilmne Kaisa tunnustamisüritusel
Foto: Arvo Tarmula

Politsei- ja piirivalveamet tähistas aastapäeva ja jagas tunnustusi parimatele

Koostööpartneritest pälvis Lääne prefektuuri prefekti tänukirja Vormsi saarevaht Jonne Berggren.

Kaunis kodu

10. detsembril tunnustati kaunite kodude omanikke Läänemaal, nende hulgas said riigiministri Arto Aasa tänukirja ja mastivimpli Ragnar Ehatamm ja Mari-Liis Romanov (Vetseina talu Hullo) ning Lia ja Üllar Rosenblad Rälby külast.

Oleme uhked ja rõõmsameelne koos paljude tublide saavutuste üle ning märkame ikka, mis meie ümber toimub!

Rootsi saatkonnas esitleti Carl Russwurmi «Eibofolke» tõlget

TOIVO TOMINGAS

18. novembril esitles Ivar Rüütli oma ligi viis aastat kestnud pingelise töö vilja. Eesti keeles ilmus omaaegse koolimehe Carl Russwurmi 160 aastat tagasi tehtud kapitaalne uurimus rannarootslaste etnilise grupi elu-olust Lääne-Eesti rannikul ja saartel.

Igal juhul on nüüd vaevarikka töö tulemus – 800 lehekülge lõpuks valmis. Tegija rõõm ja rahuldus on ülevoolavad. Tänujulged olid ja on ka kõik teised, kes esitlusest Rootsi suursaatkonnas Tallinnas osa võtsid. Tänuksõnad

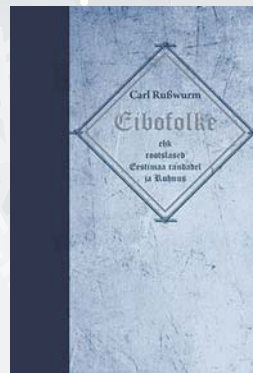
dajat ning kandnud kohale 60-70 vastset raamatut. Kõnelele järgnes osalejate vabas vormis vestlus ja arutelu.

Vabadust ei saanud aga nautida Ivar Rüütli. Huviliste ringi piiras õnneliku tõlkija hetkega sisse ja järgmine tund kulus Ivaril autogrammidele ja pühendustele. Suurteose kõide oli saadaval hinnaga 30 eurot tükk ja enamuse kohalekandnud raamatuid lahkus õnnelike ostjate kaenlas või kotis.

Peab märkima, et valminud raamat peaks saama aukoha kõigi rannarootslaste kodustes raamatukogudes, muidugi avalikes raamatukogudes ja

muuseumides.

Tõlgeteos on raske kirjandus nii otseses kui ka kaudes mõttes. Selle lugemiseks ja mõistmiseks on vaja aega, huvi ja pühendumist. On oodata, et Ivar Rüütli tuleb suurema raamatukoormaga ka Haapsallu. Tehkem juba täna sellele väärtteosele meie kodustes riigileis ruumi! Piibli, entsüklopeedia ja leksikonide kõrval.

XIX mardilaat

HELLE RINNAK

Nüüd on siis seal käidud, Mardilaadal nimelt – 7. novembril 2015. aastal.

Nagu ikka kutsusid Pensionäride Seltsingu liikmed kaasa ka teisi valla elanikke, eriti kooliõpilasi.

Mardilaadal osalesid ka sellel aastal käsitööd õpetavad ametikoolid: Haapsalu Kutsehariduskeskus, Tallinna Kopli Ametikool, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Kuressaare Ametikool, Rõpina Aianduskool. Koolide töötubades sai vaadata õpilastööde näitust ja meisterdada ise õpetajate juhendamisel.

Möödunud aastal olid Vormsi kooli õpilased tragid meisterdama, õppides selgeks mesilasvahast küünalde valmistamise. Sellel aastal ei tundnud ükski õpilane huvi, muidugi oli ka objektiivseid põhjusi. Samuti oli varem meie külastuspäevaks reedene päev, see sai just laupäevale üle viidud põhjusel, et saaksid kaasa

sõita ka õpilased koos õpetajatega, samuti tööga hõivatud täiskasvanud.

Muidugi on laupäev laadal väga rahvarohke, mugavam on näitust vaadata tööpäeval – see edaspidiseks mõtiskluseks.

Eesti Rahvakunsti- ja Käsitöö Liidu aastateema 2015 oli «Loomast loodud».

2014. aasta Mardilaadal tutvustati käesolevat teema aastat «Loomast loodud» – Kristina Rajando eestvedamisel oli laadal informatiivne teemaboks. Kristina töödest oli väljas põiest pudel ja sooltest niit. Ürgne ja igipõline.

Kristina Rajando tunnistas 2014. aasta parimaks meistriks. Õnnitleme!

Vormsi Käsitööselt oli ka esindatud – pindalalt väike. Arenguruumi küllaga!

Oli võrdlusvõimalusi, silmailu ja uudistamist.

2015. aasta XIX Mardilaada külastus sai teoks «Vormsi Pensionäride Seltsingu» eestvõttel ja Vormsi valla toetusel.

Meie käsitöoboks suurel laadal. Foto: Meeme Veisson

Sündmusterohke hilissügis koolis

MALLE HOKKONEN

Küllap sel pimedal päeval 78 aastat tagasi, 17. nov 1937, mil avati Vormsi koolimaja, said tolaeagseid saareelanikke turgutava doosi: avati oma inimeste kätega ehitatud oma koolimaja, oma lastele! Kõigile meile on nähtud fotod, millel rahvarõivas naised ja noorukid kärude ja vankritega, seavad palke ülestikku. Tehti koos sajanditeks vajalikku, toredat ja jäävat!

Just äsja, vaatamata poliitikas pingelisele ajale, tähistas heast energiast pungil koolipere, maja sünnipäeva nädalat. Seda hoopiski eba-harilikul viisil. Õpetaja Jana kuulutas välja mõttefestivali tuleviku koolist «Vormsi kool 10 aasta pärast». Toid esitada võis vabalt valitud stiilis: jutustada, joonistada, luuletada, lavastada, laulda, tantsida, konstrueerida...

Ilmus revolutsioonilisi ja võimsaid mõttepallikesi: Vormsi koolis õpib kümne aasta pärast rohkem lapsi, koolil on ujula, mängumaja, õpilastel hõljuklauad, millega kooli sõidetaks. Pakuti, et õppetöö on osalt kolitud vee alla, kus suuri kalu tundma õppides vuhisevad ja vooglevad nad ise meie silme eest

läbi! Mõnele ehk saame pat-sugi löüa! Seitse tundi õpitakse iga päev, misjärel saavad õpilased tasuta jäätist! Unistustesse ilmus robot-õpetaja.

Arvata, et kool selleks ajaks hääbub, varises tuhaks!

Annika kirjutatud humoorikas lugu mängiti lavastusena ette: õpilased kipuvad suure osa ajast (ka uneajast!) olema neti-rakendustes, seejärel vegeteerivad päeval unisena, pea koolipingil. Moist-nud, et on võimalik vastu saada võrdelises seoses sellega, mida annad, leidsid äkki õpilased impulsi õppimiseks, lubades vähendada «netiduse ja nutiduse» sõltuvust ja hariduslainel sügavamalt kündma hakata. Aktuaalne lugu! Võrratud õpilased!

Sünnipäevanädala lugesime lõppenuks reedel, mil meile tuli külla Johanna-Liisa Müürisepp. Johanna Liisa meenutas helgeid jõuluvorsti tegemise aegu, näitlemisi, klassiohtuid, oma õpinguid ning tema sümpaatne lauluhäääl täitis saali. Seejärel mõistatasime üheskoos viktoriinile vastuseid ning maitsev kringel sobis punktiks.

Samasse nädalasse mah-tus õpilaste loovtööde esitlemine. Saime kuulda õpilaste komponeeritud regilaulu,

programmeeritud muusikat, Markuse õpitud klaveripala esitust, nägime omavalmistatud pille. Rachel ja Karmen uurisid ülevoolavat müra meie ümber ja selle hävitavat mõju tervisele, Joosep ja Erki uurisid loodusehääli saare erinevates nurkades, Annika ja Kerli koostasid omaloomingulise luuletuse muusikapala alusel, oma mõtete ja tunnetepuu.

Jälgides ja sisendades esemete muutumise käiku endasse, oma tundeid objekti muutumises joonistades, avasid vanema kooliastme õpilased kunstinäituse.

Kool osales Eesti Muusikaõpetajate Liidu korraldatud konkursil «Muusikaklass 2015», milles esitlesime kõikvõimalikke muusikalisi tegevusi tunnis ning muusikaõppematerjale. Kümnenimuline video filmis ja vormistas kokku direktor Veikko. Meie kooli muusikategevust märgiti tänukirjaga ja väikeste kingitustega.

Preemiareis Tallinna TV 3 stuudiosse «Su nägu kõlab tuttavalt» lindistamisele pääsesid õpilased, kes leidsid tahtmist sügisel tantsida ja esitleda Vormsi rahvaloomingut saarte laste pärimusepäevadel.

1. jaanuaril hakkavad kehtima kalapüügieeskirjade muudatused

KOIT KÕIVEER

Alates 2016. aasta 1. jaanuarist muutuvad nii kalapüügieeskirjad kui ka kalapüügieeskirja. Kuigi enamus dokumentide sisust jääb samaks, on seal siiski mõned olulised muudatused. Tegin neist Vormsi kalapüüdjaid rohkem mõjutavast kokkuvõtliku kirjatüki. Kindlasti tutvuge ise «Riigi Teatajas» avaldatud dokumentide terviktekstidega, sest kõiki erandeid ja kaugemaid piiranguid siin avaldada ei jõua.

Kalapüügieeskirjade suurim muutus on see, et alates 1. juulist 2015 võib kutseline kalur müüa oma püütud kala ilma esmakokkuvõetavaks vormistamata füüsilisele isikule ja füüsilisele isikule osta enda tarbeks kala kuni 30 kilogrammi ööpäevas. Rõhk on siin sõnadel «kutseline kalur» ja «füüsilisele isikule». Kahjuks kuulub valdaval kalastuskaardiga harrastuspüügi alla ja seetõttu ei ole ikka lubatud nn «kolmevõrgu» loa alusel püütud kala kellelegi edasi müüa.

Kalapüügieeskirja muudab aga tähtsaima asjana esimesest jaanuarist püüniste märgistamise nõudeid. Tuletan meelde, et kõik märgistuse nõuded kehtivad nii vabas vees kui ka jää alla pandud võrkude märgistamiseks.

Edaspidi on kaldtekstis refereeritud eeskirja.

§ 14. Nõuded püügivahendite tähistamisele sisemeres, kuni 4 meremiili kaugemal territoriaalmere lähtejoonest, sise- ja piiriveekogudes

(1) Sisemeres ja kuni nelja meremiili kaugusel territoriaalmere lähtejoonest ning sise- ja piiriveekogudes peavad seisepüümisel ja nende jada olema tähistatud avaveepoolse otsas kahe ühele vardale ülestikku kinnitatud lipuga, teises otsas ühe vardale kinnitatud lipuga ning jäävabas vees muudes väljaulatuvates tippudes punaste või oranžide poidega läbimõõduga vähemalt 15 cm. Seisepüünistel ja nende jadadel, mis paiknevad ranna või kaldaga paralleelselt, tähistatakse ühe lipuga jada parempoolne ots (veekogult kalda suunas vaadatuna) ning kahe lipuga jada vasakpoolne ots.

(3) Püügivahendi otsi tähistavad lipud, mõõtudega vähemalt 20×30 cm, peavad olema punased või oranžid, välja arvatud kahe lipuga tähistatav alumine lipp. Lipu alumise serva kõrgus vee- või jääpinnast peab olema vähemalt üks meeter. Erandina võib kalapüügil kuni ühe meetri sügavusel jäävabas vees olla lipu alumise serva kõrgus vee- või jääpinnast vähemalt 0,5 m. Vastavalt lippude arvule vardal tuleb varda külge lippude kohale kolmesentimeetrise vahega kinnitada vähemalt kahe sentimeetri laiused helkurribad. Juhul kui ohutuse tagamiseks kasutatakse vahelippe, peab nende värv erinevama otsalippude värvist.

Muutus kohustuslikuks lippude värv ja helkurribade lisamine. Samas lisandus võimalus, et kummipükstega madalas vees kalastades võib

kasutada natukene lühemaid märke, mis aga peavad olema samuti õigetes toonides, õigete lipusuuruste ja helkurribadega.

§ 16. Nõuded püügivahendite tähistele, nende veekogus hoidmise ja püügivahendite märgistuse kohta

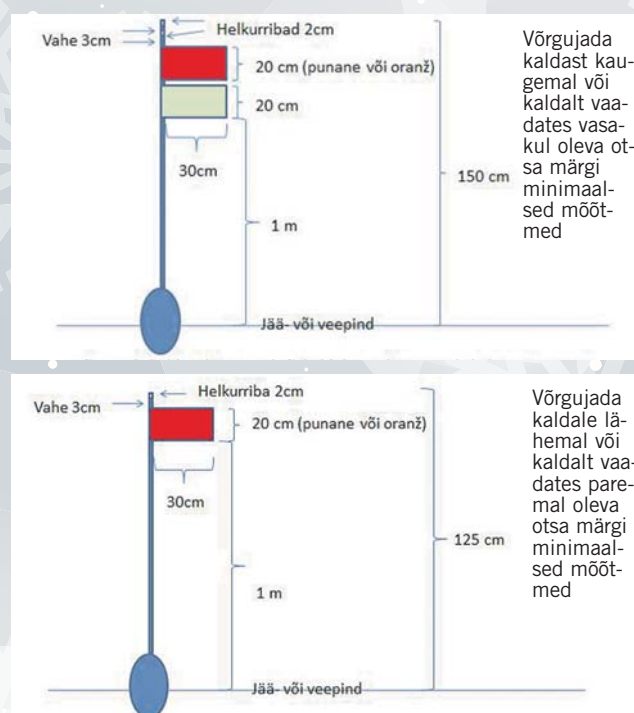
(1) Püügivahendite tähistele võib veekogus hoida üksnes koos veekogus olevate püügivahenditega.

(2) Püügivahendid peavad olema märgistatud identsest kalapüügiloale kantud märgistuse numbriga, mis peab võimaldama kalapüügiloa omanikku veekogul või loa andja juures kindlaks teha. Püügivahendi märgistus peab olema kantud püügivahendi või püügivahendite jada mõlemal otsa tähistavale lipule või kinnitatud varda külge lipu alumise serva juurde eraldi märgisena. Harrastuspüügil (vallast võetud võrgu- või korral) on püügivahendi märgiseks kalastuskaardi omaniku isikukood.

Toon veel välja meie tähtsamad keelud:

(1) Nakkevõrgu silmasuurus peab meritindist ja räimepüügil olema vahemikus 24–40 mm.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatata juhul on keelatud kasutada nakkevõrku väiksema silmasuurusega kui 70 mm. (tänapäeval loetakse võrgusilma suuruseks tema pikkust täiesti väljavenitatud asendis mõõdetuna 2mm paksuse kiiluga. st 70mm silmasuurusega võrgu sõlmede vahekaugus võt-

ta kindluse mõttes koduste vahenditega mõõtes umbes 36mm).

§ 27. Üldnõuded seisepüügivõrkude ja nende jadade püügile asetamisele

(1) Seisepüügivõrkude ning nende jadade kaugus üksteisest peab olema vähemalt 100 m.

(2) Seisepüügijada suurim pikkus alla 20 m sügavusel merealal ei tohi ületada 700 m.

Keelatud on:

- kalapüük jäävabas veest Hullo lahes põhja pool sirget, mis läbib punkte koordinaatidega 58°57,3'N; 23°13,06'E ning 58°57,3'N; 23°17,06'E – 25. oktoobrist 31. detsembrini;

- kalapüük jäävabas veest Sviby lahe idaosas alal, mis paikneb Upholmi neeme

Hobulaiu põhjatippu ja edasi Hobulaiu lõunamajakat Sviby sadamaga ühendavate sirgete vahel – 25. oktoobrist 31. detsembrini;

* püüda haugi 1. märtsist 30. aprillini;

* püüda lesta püügi-ruudust 32 (Vormsi põhjakaldalt) – 15. veebruarist 31. maini ning püügiruudust 28 ja 29 (Vormsi lõunakaldalt) – 15. veebruarist 15. maini.

* Prestviigi oja, mille suudmetele lähemal kui 500 m meres on kalapüük keelatud 1. märtsist 31. maini

Lõpuks tuletan veel meelde, et inspektoritele esitamiseks peavad püügil kaasas olema püügiloast tõendav ja pildiga isikut tõendav dokument.

Merele minnes soovin ikka

kõigile vanamoodi: kivi kotti!

AASTALÕPU KULTUURITEATED

• **Jõulupidu 19. detsembril kell 20 Hullo rahvamajas.** Kavas: Sven Kullerkupu jõulukontsert, üllatusesinejad ja jõuluvana. Avatud on baar. Olete oodatud tantsule ja trallile!

• **Eakate jõulupidu 22. detsembril kell 13 Hullo rahvamajas.** Kavas: tervitused ja üllatusesinejad. Võta kink sõbrale kaasa, siis tuleb ka jõuluvana. Saab süüa ja juua ning toredasti aega veeta. Kuna kaetud on jõululaud, siis palume osalusest teatada tel 529 6318 hiljemalt 17. detsembriks. Transpordisoojust anna teada Tiit Adamsile tel 5300 5196.

• **Vormsi rahvatantsurühm alustab taas segarühmana 6. jaanuaril 2016 kell 19.30 rahvamajas.** Eesmärk on osaleda rannarootsi tantsupeol Haapsalus, võtta paariline ja tule tantsima!

• **Juuksur tuleb saarele 3.-4. veebruar 2016.**

• **Üleskutse.** Vormsi vallavalitsus plaanib teha küladese infotahvli «Vormsi vana del fotodel». Selleks palume kõigil, kel on huvitavaid fotosid saarel olnud ehitistest, ajaloosündmustest, looduspaikadest jne, tuua need valdamajja, kus digitaliseerime ja originaalid anname omanikele tagasi. Vaadake palun oma albumid ja fotolauad üle!

• **Projektitoetuste taotlusvoor.** Taotluste esitamise tähtaeg on 20. jaanuar 2016. Taotlused palun esitada e-posti aadressil vv@vormsi.ee või aadressil Hullo küla 91301, Vormsi vald, Läänemaa.

Uued raamatud raamatukogus

Oktoobris ilmunud raamatud ootavad lugejaid.

Eesti kirjandus
Ashilevi, J. «Kehade mets»
Kaus, J. «Tõrv»
Kivirähk, A. «Inimväärne elu»
Laaneots, A. «Minu Tai saared»
Pets, H. «Meelespead»

Tõlkekirjandus
Aleksijevits, S. «Pruugitud aeg»
Essbaum, J. «Üksildane naine on ohtlik naine»
Flynn, G. «Paha paik»
Theorin, J. «Õine lume-torm»
Wikström, A. «Ükski pere pole saar»

Lastekirjandus
Hoffman, M. «Tunne oma tundeid»
Keränen, M. «Küttepuu-vargad»
Tomusk, I. «Rasmuse vuntsid»
Widmark, M. «Kullamõistatus»

Töötukassa – partner vähenenud töövõimega inimestele

HELLE RUUSING

Eesti Töötukassa meedianõunik

2016. aastal käivitub Eestis töövõimereform, mis muudab senist töövõime hindamist ja toetuste maksmist, ja mis veelgi olulisem – võimaldab vähenenud töövõimega inimestel oma töö- ja igapäevaeluga paremini toime tulla.

Reformi tulemusel koonduvad töövõime hindamine, töövõimetoetuse maksmine ja vähenenud töövõimega töölalastele inimestele mõeldud teenused töötukassasse.

Järgmise aasta 1. juulist korraldame töövõime hindamist ja toetuse maksmist. Töötukassasse hindamisele tuleb tänastel töövõimetuspensionäridel pöörduda alles siis, kui hakkab kätte jõudma püsiva töövõimetuse otsuses märgitud tähtaeg. Inimesi, kellele on määratud töövõimekaotuse protsent tähtja-

tult, ümber ei hinnata ja nad saavad edasi töövõimetuspensionid.

Vähenenud töövõimega inimesi toetavad erineval viisil töötukassa, sotsiaalkindlustusamet ja kohalik omavalitsus. On inimesi, kes vajavad tuge kõigilt kolmelt, kuid kindlasti ka neid, kellele piisab üksnes töötukassa teenustest.

Töötukassasse pöördumisel vaadatakse koos nõustajaga üle inimese vajadused tööelus püsimiseks või sinna naasmiseks ja tehakse kava, kuidas teda kõige tulemuslikumalt aidata. Kui keegi vajab lisaks tuge ka sotsiaalkindlustusametist või kohalikust omavalitsusest, saab ta sinna pöördumiseks töötukassast asjalikku nõu.

Sobiv teenus vastavalt vajadusele

Kui inimene on pöördunud töötukassa maakondlikku

osakonda, saame välja selgitada, milliseid teenuseid ta vajab, ja kokku leppida nendes osalemine. Näiteks kui on vaja täiendada või omandada erialaoskusi, pakume koolitust või tööpraktikat. Noorte ja pikaajaliste töötute töölevõtmisel maksame vajaduse korral tööandjale palgatoetust ja hüvitame töötaja koolituse kulu. 1. jaanuarist 2016 saame hüvitada tööandjale vähenenud töövõimega töötaja tööalase koolitusega seotud lisakulud, mis on tingitud töötaja puudest või tervise seisundist (eelkõige viipekeele tõlge kulu).

Uuest aastast jaguneb rehabilitatsioon kaheks – sotsiaalseks, mida pakub sotsiaalkindlustusamet ja tööalaseks, mida pakub töötukassa. Tööalane rehabilitatsioon on mõeldud inimestele, kelle tegutsemine on tervise või puude tõttu takistatud, rehabilitatsioon õpetab puude või

tervisehäirega toime tulema ning aitab kohaneda tööeluga. Abi vajadusest sõltuvalt tegelevad inimesega näiteks tegevusterapeut, füsioterapeut, eripedagoog, logopeed, sotsiaaltöötaja, psühholoog, kohalik pikaajaliste töötute töölevõtmisele maksame vajaduse korral tööandjale palgatoetust ja hüvitame töötaja koolituse kulu. 1. jaanuarist 2016 saame hüvitada tööandjale vähenenud töövõimega töötaja tööalase koolitusega seotud lisakulud, mis on tingitud töötaja puudest või tervise seisundist (eelkõige viipekeele tõlge kulu).

Uuest aastast jaguneb rehabilitatsioon kaheks – sotsiaalseks, mida pakub sotsiaalkindlustusamet ja tööalaseks, mida pakub töötukassa. Tööalane rehabilitatsioon on mõeldud inimestele, kelle tegutsemine on tervise või puude tõttu takistatud, rehabilitatsioon õpetab puude või

teenuse kestus on kuni 24 kuud, selle jooksul liigutakse sisuliselt töö harjutamisest avatud tööturul töötamise toetamiseni. Kõigepealt hinnatakse, millist tööd inimene teha suudab, õpetatakse ja harjutatakse vajalikke tööoskusi. Seejärel asub inimene

tervisehäirega toime tulema ning aitab kohaneda tööeluga. Abi vajadusest sõltuvalt tegelevad inimesega näiteks tegevusterapeut, füsioterapeut, eripedagoog, logopeed, sotsiaaltöötaja, psühholoog, kohalik pikaajaliste töötute töölevõtmisele maksame vajaduse korral tööandjale palgatoetust ja hüvitame töötaja koolituse kulu. 1. jaanuarist 2016 saame hüvitada tööandjale vähenenud töövõimega töötaja tööalase koolitusega seotud lisakulud, mis on tingitud töötaja puudest või tervise seisundist (eelkõige viipekeele tõlge kulu).

Vormsi valla ajaleht on saadaval elektrooniliselt aadressil www.vormsi.ee/elu-vormsil/vormsi-vallaleht. Ajaleht ilmub üks kord kuus.

Väljaandja: Vormsi Vallavalitsus
Hullo küla, 91301, Vormsi vald,
Telefon 529 6318
E-posti aadress vv@vormsi.ee

Toimetaja: Elle Palmpuu
Vormsi vallavalitsuse referent
Küljendaja: Katri Henga
Trükk: AS Pajo

Tagasisidet ja kaastöid ootame e-posti aadressile vv@vormsi.ee.